

Підсумовуючи вище вказане необхідно виокремити основні переваги, які можуть отримати інвестори від впровадження інвестиційного кодексу враховуючі досвід Марокко:

- сприяння посиленню стабільності законодавства, через створення чіткої системи нормативних актів, що базується на науковому фундаменті та забезпечує оптимальну координацію між діючими нормами;
- вдосконалення змісту і форми законодавства;
- визначення ролі прямих іноземних інвестицій для розвитку економіки України;
- сприяння створенню або уточненню прав і обов'язків інвесторів, та усіх зацікавлених сторін;
- державна основа для захисту і просування інвестицій, що є важливим компонентом економічного розвитку;
- поліпшення інвестиційного клімату в країні шляхом скорочення бар'єрів до здійснення інвестиційної діяльності.

Висновок. Кодифікація надає можливість вирішити проблеми вдосконалення та підвищення ефективності чинного законодавства та вплинути на інвестиційний клімат. У процесі кодифікації відбувається якісна переробка діючих норм, усуваються неузгодженості, дублювання, суперечності і прогалини, скасовуються неефективні та застарілі норми. Звичайно, лише впровадження інвестиційного кодексу не допоможе на 100% покращити інвестиційну активність інвесторів. Потрібні подальші активні заходи, щодо подальшого вирішення питання корупції, бюрократії, оподаткування, конвертації валюти.

Перелік посилань:

1. *Задоєнко О. Кодифікація як форма систематизації: деякі принципові особливості / О. Задоєнко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Сер.: Юридичні науки. – 2012. – Вип. 91. – С. 69-72.*
2. *Кудрявцева В. До проблеми кодифікації інвестиційного законодавства України / В. Кудрявцева // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 11 – С. 114-117.*
3. *The Global Competitiveness Report 2015–2016: Full Data Edition [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf*
4. *European business association. Офіційний веб-сервер. – Режим доступу: <http://www.eba.com.ua/uk>*
5. *Investment law reform a handbook for development practitioners/ World Bank Group. – Washington D.C. – 2010. – 137 p.*
6. *Зайчук О.В. Теорія держави і права. Академічний курс [Текст] : підручник / О. В. Зайчук, Н.М. Оніщенко // - К. : Юрінком Інтер, 2008. - 688 с.*
7. *Задихайло Д. Кодифікація інноваційного законодавства: окремі концептуально-правові підходи / Д. Задихайло // Вісник Академії правових наук України . – 2010 . – №4. – С. 177-185.*
8. *Поєдинок В. До питання про систематизацію інвестиційного законодавства України / В. Поєдинок // Вісник Київського нац. університету ім. Т.Г. Шевченка. Сер.: Юридичні науки . – 2009 . – Вип.80. – С. 27-30.*
9. *Doing business 2015. Going beyond efficiency. Economy profile 2015, Morocco / World Bank Group. – Washington D.C. – 2014. – 92 p.*
10. *Doing business 2015. Going beyond efficiency. Economy profile 2015, Ukraine / World Bank Group. – Washington D.C. – 2014. – 92 p.*
11. *Index of economic freedom. Офіційний веб-сервер. – Режим доступу : <http://www.heritage.org/>*

Стаття надійшла: 22.10.2015 р.

Рецензент: д.е.н., доц. Горювий Д.А.

УДК 330.341.1

JEL Classification O32

СИСТЕМО-СТРУКТУРНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ СВІТОВОГО РИНКУ

Дунська А.Р., к.е.н., доцент

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

Анотація. Предметом статті є системно-структурні засади формування інноваційного механізму розвитку промислового підприємства. Метою роботи виступає визначення та наукове обґрунтування концептуальних системно-структурних засад формування інноваційного механізму розвитку промислового підприємства в умовах світового ринку. Для досягнення визначеної мети були застосовані наступні методи наукового дослідження: діалектичний метод пізнання – для дослідження теоретичного підґрунтя формування інноваційних механізмів на макрорівні; структурно-логічний методи та методи

узагальнення – для визначення компонентів інноваційного механізму та формування зв'язків залежності та координації між ними. До основних результатів роботи доцільно віднести розробку концептуальної схеми формування інноваційного механізму розвитку підприємства та визначення елементів інноваційного механізму, які надають можливість у подальших дослідженнях деталізувати напрями і засоби розвитку промислових підприємств, розробити відповідні інноваційні проекти. Були визначені такі системні засади формування інноваційного механізму: внутрішні інноваційні можливості підприємства; взаємодія із зовнішнім середовищем; процес трансформації стану економічної системи. У статті структуровано елементи інноваційного механізму розвитку промислового підприємства на п'ять основних компонентів: 1) механізм діагностики, який охоплює процеси виявлення проблем, оцінювання інноваційного потенціалу, зовнішнього середовища та інші процеси інформаційно-аналітичного характеру, що формують основу для прийняття управлінських рішень; 2) механізм впливу, дія якого охоплює процедури прийняття управлінських рішень в усіх функціональних підсистемах підприємства та взаємодію і координацію виконання цих рішень; 3) механізм забезпечення, який передбачає наявність матеріальних та нематеріальних ресурсів промислового підприємства для досягнення визначених цілей розвитку; 4) механізм трансформації, що передбачає реалізацію переходу підприємства із одного стану у інший, більш прогресивний, стан на основі запровадження інноваційних змін; 5) механізм взаємодії, який забезпечує системну координацію усіх елементів інноваційного механізму, а також взаємодію підприємства із зовнішнім середовищем на національному та світовому рівнях.

Ключові слова: інноваційний механізм, розвиток, структура, системний підхід, промислове підприємство

SYSTEM-STRUCTURAL PRINCIPLES OF FORMATION OF INNOVATION MECHANISM OF INDUSTRIAL ENTERPRISES UNDER WORLD MARKET

Alla Dunska, PhD in Economics, Associate Professor

National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute

Summary. The subject of the article is systemic and structural principles of the formation innovative mechanism of industrial enterprises development. The aim appears definition and systematic scientific substantiation of conceptual and structural principles of the formation innovative mechanism of industrial enterprises development in the global market. To achieve the goal the following methods of scientific research were applied: dialectical method of knowledge - to study the theoretical basis of formation of innovative mechanisms at the micro level; structural and logical methods and methods of synthesis - to determine the components of the innovation mechanism and forming relations of dependency and coordination between them. The main results expedient to include the development of a conceptual framework of the formation of innovative mechanism of enterprises and determination the elements which make it possible to deploy in the further research directions and means of development of industrial enterprises, design appropriate innovation projects. Were identified systemic principles of forming innovative mechanism: domestic innovative capabilities of enterprise; interaction with the environment; the transformation of the economic system. In the article were structured elements of the innovation mechanism of industrial development on five main components: 1) diagnosis mechanism that covers the processes of problem identification, evaluation of innovative potential and environment and other processes of information-analytical nature, which form the basis for management decisions; 2) the mechanism of impact, action which covers procedures for making management decisions in all functional subsystems enterprises and cooperation and coordination of the implementation of these decisions; 3) the providing mechanism that provides for tangible and intangible resources of the industrial enterprise to achieve development goals; 4) the mechanism of transformation that involves the implementation of the transition from one state enterprise to another, more progressive, state-based implementation of innovative changes; 5) the interaction mechanism that ensures coordination of all elements of the system mechanism innovation and enterprise interaction with the environment at the national and global levels.

Keywords: innovation mechanism, development, structure, systems approach, industrial enterprise

Постановка проблеми. Дослідження сучасних тенденцій розвитку світової та національної економіки свідчать про ключову роль інноваційних змін в господарській діяльності підприємств, особливо у сфері промисловості. Суттєве відставання нашої країни від економічно розвинених країн світу обумовило необхідність створення ефективного інструментарію для активізації інноваційної діяльності на підприємствах. У контексті системного підходу до управління розвитком промислового підприємства таким інструментом можна вважати інноваційний механізм розвитку промислового підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання визначення сутності та різні підходи до структурування інноваційних механізмів розглядалися у роботах різних авто-

рів. Найбільшу увагу привертають публікації В. А. Колоколова [1], М.Є. Рогози та К.Ю. Вергал [2], Л.І. Федулової, В.П. Александрової, Ю.М. Бажала та М.С. Данько [3], П. Шеко [4], у яких закладено теоретико-методологічне підґрунтя для формування інноваційного механізму підприємства. У роботах А. А. Владикіна [5], А. В. Желтенкова [6] І. В. Платонової та Є. В. Горковенко [7] запропоновані різні підходи до формування і структурування інноваційних механізмів на мікрорівні.

Деякі концептуальні положення щодо формування інноваційного механізму розвитку промислових підприємств на основі системного підходу були викладені у роботах автора [8-10].

Невирішені складові загальної проблеми. Втім питання структури інноваційного механізму, визначення його елементів та деталізація їх сутності та особливостей функціонування для промислових підприємств в умовах світового ринку залишаються не дослідженими.

Формулювання цілей статті. Отже, основна мета статті полягає у визначенні системно-структурних засад формування інноваційного механізму розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес формування інноваційного механізму розвитку підприємства передбачає, перш за все, визначення базових елементів даного механізму. На концептуальному рівні ми визначили три системно структурні засади, які мають бути враховані при формуванні інноваційного механізму: 1) внутрішні інноваційні можливості підприємства; 2) взаємодія із зовнішнім середовищем; 3) процес трансформації стану економічної системи. Кожна із зазначених засад має бути структурована на більш конкретні і вузькі складові.

Суттєвий вплив на процес формування інноваційного механізму здійснює політика підприємства, яка визначає загальну спрямованість дій на достатньо тривалий період і відбиває позицію підприємства у відносинах із ключовими інституційними утвореннями: держава, ринок тощо. Однак, враховуючи те, що зміни в зовнішньому середовищі підприємства відбуваються постійно, саме це і обумовлює доцільність застосування конкретних засобів і прийомів, що надають можливість швидко та адекватно реагувати на ці зміни, особливо, якщо стан зовнішнього середовища характеризується високим рівнем невизначеності.

Успіх реагування на зовнішні виклики середовища можливий лише в тому випадку, коли підприємство має чітку тактику реагування. А під впливом тактичних змін можуть виникнути та додаткові імпульси. Варто враховувати, що наступні зміни зовнішнього середовища можуть ще більше посилити невизначеність господарських ситуацій. Все це окреслює потребу в розробці механізму вирішення існуючих і можливих проблем розвитку підприємства.

Внутрішні інноваційні можливості визначаються наявним у підприємства інноваційним потенціалом, який може бути структурований за різними параметрами залежно від мети дослідження і місії функціонування підприємства. При формуванні інноваційного механізму розвитку підприємства в умовах світового ринку варто оцінити інноваційний потенціал підприємства в контексті посилення експортної орієнтації підприємства. Важливим напрямом декомпозиції даного базового елемента є визначення підсистем забезпечення підприємства, які охоплюють забезпечення ресурсами, наявність критеріїв та інструментів розвитку.

Оцінка взаємодії із зовнішнім середовищем визначає структуру зовнішнього середовища та силу його впливу на підприємство. Складність формалізації даної оцінки підвищується в умовах виходу підприємства на світовий ринок. Якщо національна економіка є більш звичним і певною мірою прогнозованим середовищем підприємства, то рівень прогнозованості істотно знижується в умовах глобальної економічної системи. Одним із факторів, що може суттєво зашкодити підприємству на зовнішньому ринку є високий рівень конкуренції і більша сила конкурентів.

Трансформація стану, як ключове положення формування і функціонування інноваційного механізму розвитку, виокремлена нами, виходячи із розуміння сутності процесу розвитку, який передбачає зміну стану досліджуваного об'єкту, що, в свою чергу, висуває завдання щодо пошуку інструментів і важелів, які здатні забезпечити якісний перехід системи в новий стан з урахуванням визначених цілей, потенційних можливостей та зовнішніх впливів.

Урахування зазначених системних засад надає можливість розробити концептуальну схему формування інноваційного механізму розвитку промислового підприємства в умовах світового ринку, яка наведена на рисунку 1.

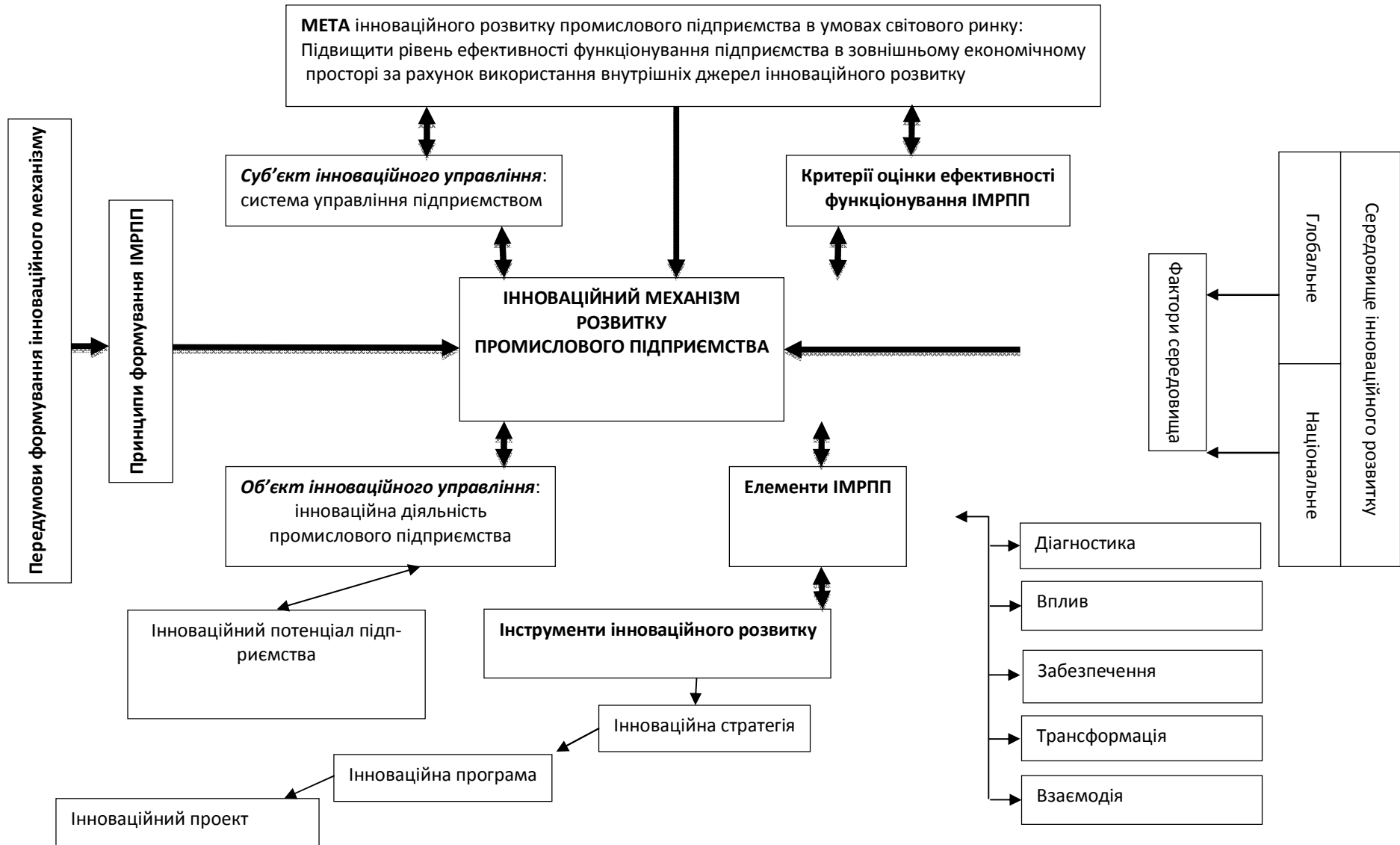

Рисунок 1 – Концептуальна схема формування інноваційного механізму розвитку промислового підприємства

Вихідним етапом формування інноваційного механізму розвитку промислового підприємства є чітке усвідомлення мети розвитку підприємства в умовах розширення присутності на зовнішніх ринках, міжнародного конкурентного середовища. Мета підприємства полягає у підвищенні рівня ефективності свого функціонування. Параметрами функціонування підприємства можуть бути різні показники: з одного боку ті, що характеризують процеси на підприємствах, з іншого боку ті, що визначають результати їх діяльності. Найважливішим показником функціонування промислового підприємства, що характеризує результат його діяльності, є прибуток.

Проте, варто враховувати не тільки показники результативності, а й відносні показники ефективності, які за своєю суттю носять порівняльний характер і оцінюють в узагальненому уявленні витрати економічної системи, що були понесені нею для отримання певного результату. Відношення результатів до затрат, що складає основу показника ефективності, і закладено нами у формулювання мети промислового підприємства.

Наступним етапом є визначення засобів досягнення цієї мети та факторів, що можуть вплинути на процес досягнення визначеної мети. Для укріплення своїх конкурентних позицій промисловим підприємствам доцільно орієнтуватися, в першу чергу, на внутрішні джерела інноваційних можливостей, які реалізуються у системі інноваційного управління. Об'єктом інноваційного управління є інноваційна діяльність, якою займається підприємство. Суб'єктом інноваційного управління можна вважати систему управління підприємством у цілому, оскільки результати інноваційної діяльності, як власне і сама інноваційна діяльність, більшою чи меншою мірою пронизують і зачіпають всі організаційні підсистеми підприємства.

Прогноз розвитку власних інноваційних можливостей передбачає виявлення таких характеристик у майбутньому:

- ринкового потенціалу виробника, тобто його можливостей зберегти або розширити конкурентні позиції, отримати стабільний дохід;
- фінансового положення та структури коштів на зберігання та оновлення виробничої бази,
- фінансового розриву на основі співставлення фактичного розміру прибутку від реалізації продукції, що виробляється, з прогнозованим розміром прибутку для досягнення якого доцільно освоєння нових продуктів.

Для формування інноваційного механізму розвитку підприємства в умовах світового ринку потрібно визначитись із світогосподарськими передумовами формування зазначеного механізму та принципами формування інноваційного механізму, до яких варто віднести такі: глобалізація, інтернаціоналізація, конкуренція, екологізація, розвиток світового ринку знань, первинність «людського фактору» порівняно з іншими факторами виробництва.

Суттєвий вплив на процес формування інноваційного механізму і на функціонування даного механізму, здійснюють фактори зовнішнього середовища, які варто розглядати на національному та глобальному рівнях.

Структуру будь-якого механізму складають його елементи. Деталізація елементів інноваційного механізму розвитку промислового підприємства представлена на рисунку 2. Пропонуємо виділити п'ять основних елементів інноваційного механізму розвитку підприємства, а саме:

1. Механізм діагностики.
2. Механізм впливу.
3. Механізм забезпечення.
4. Механізм трансформації.
5. Механізм взаємодії.

Виділення в структурі інноваційного механізму розвитку промислового підприємства указаних вище елементів обумовлено наступними концептуальними положеннями.

У загальному розумінні управління підприємством спрямоване на досягнення його цілей, цим обумовлено виділення системи цілеутворення в структурній схемі інноваційного механізму. Місією підприємства, орієнтованого на розвиток, є підвищення якісного рівня його функціонування. Забезпечення покращення якісного стану підприємства має простежуватись в усіх його сферах, як у середині (організаційна структура, організаційна культура, бізнес-процеси, внутрішньоорганізаційні зв'язки, персонал і т.д.), так і в зовнішніх проявах підприємства (товари, контакти із споживачами, тощо).

Інноваційні зміни в середині підприємства реалізуються через функціональні підсистеми до яких доцільно віднести виробничу підсистему, дослідження та розробки, маркетинг, фінанси, персонал, зовнішньоекономічну діяльність, логістику та інформаційні технології.

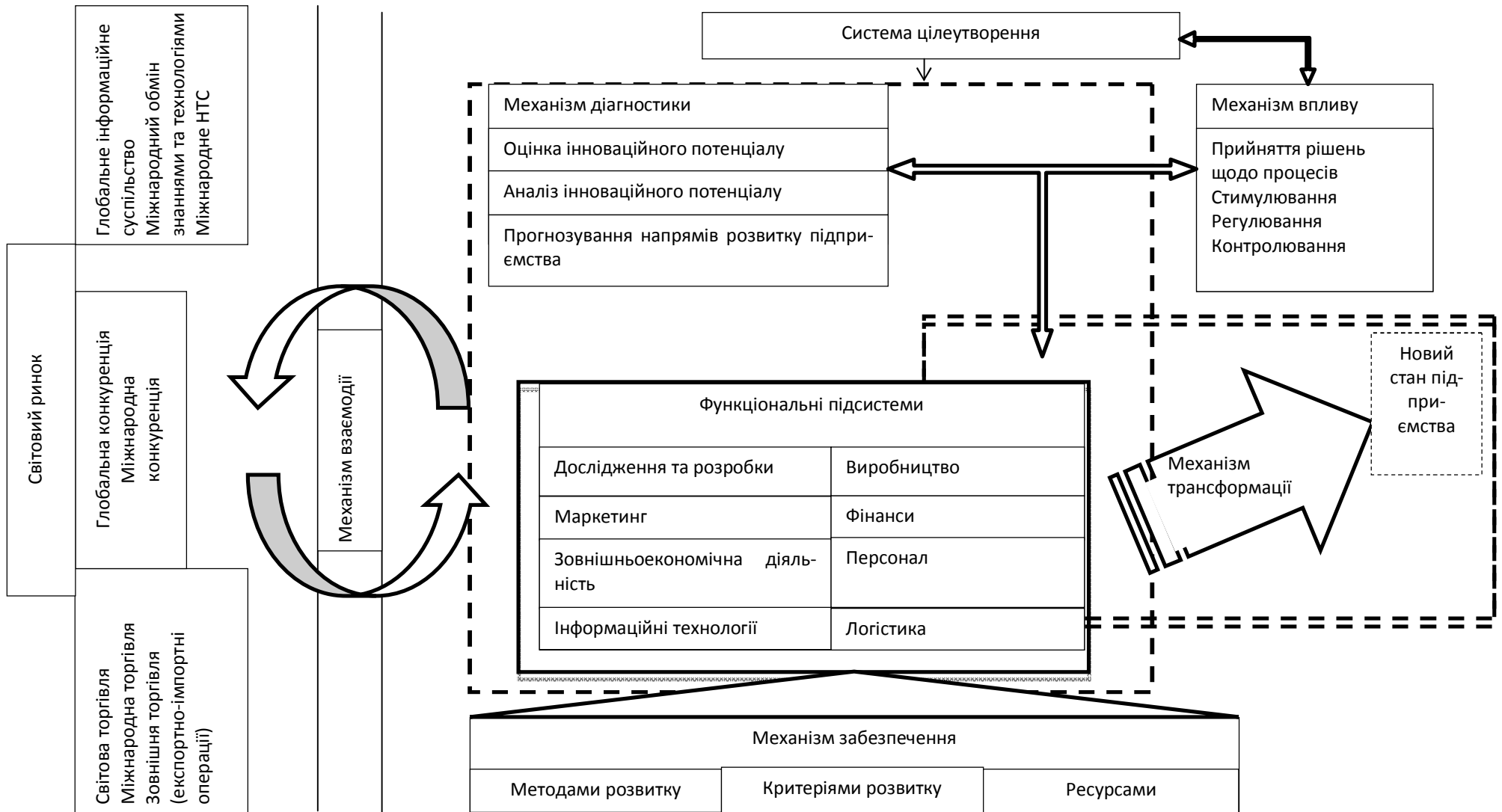

Рисунок 2 - Структура інноваційного механізму розвитку промислового підприємства в умовах світового ринку

В цілому процес переходу підприємства на якісно новий рівень зачіпає чотири основних типи процесів [11].

1. *Виробничі і допоміжні* – перші безпосередньо пов'язані з розробкою, виробництвом і реалізацією товарів та послуг, другі безпосередньо впливають на номінальні та реальні товарні потоки. Ці процеси є основною складовою частиною ланцюжка створення благ, включаючи дослідження і розробки, безпосередньо виробництво, матеріально-технічне забезпечення.

2. *Адміністративно-управлінські* – використовуються для управління зазначеними процесами.

3. *Ті, що відносяться до складних проблем* – мають ключовий стратегічний характер, зокрема процеси зростання та диверсифікації виробництва, розподілу ресурсів. Під проблемою в даному випадку розуміється матеріальне наповнення питання, що підлягає вирішенню, яке визначає специфіку протікання процесу.

4. *Метапроцеси* – категорія більш високого порядку, що включає, наприклад, навчання, вирішення конфліктів, комунікації.

Системна взаємодія зазначених процесів надає можливість сформувати ефективну стратегію розвитку підприємства, засновану на аналізі потенційних можливостей підприємства. Цим обумовлена доцільність виокремлення механізму діагностики у структурі інноваційного механізму розвитку підприємства.

Якісний перехід системи з одного стану в інший забезпечується механізмом трансформації, який спрямований на відтворення функціональних характеристик економічної системи в новій якості.

Реалізація трансформаційних процесів має бути забезпечена відповідною стратегією переходу, яка спрямована на досягнення цілей системи та здатна керувати напрямком розвитку системи. Так, створення технологічних інновацій призводить до появи на підприємстві організаційних інновацій, які базуються на нових принципах організації виробничих процесів і побудови організаційно-виробничих структур. Перераховані види інновацій, як правило, вимагають використання для виробництва продукції нових видів ресурсів, а також використання нових маркетингових механізмів для збуту продукції. Отже, можна стверджувати про появу на підприємстві системи інновацій, тобто відповідним чином взаємозв'язаних інноваційних процесів. У цьому зв'язку виникає задача управління інноваційними процесами як єдиним цілим.

Досягти цього можна використовуючи засоби функціонального інноваційного менеджменту, який спрямований на ефективне управління процесами розробки, впровадження, виробництва та комерціалізації новацій. Інноваційний менеджмент забезпечує оптимальне функціонування операційної системи виробництва, синхронізацію функціональних підсистем, вдосконалення системи управління персоналом і здійснення контролю.

Для досягнення визначених цілей економічна система має бути забезпечена як усіма необхідними ресурсами, так і методами розвитку, а також критеріями, за якими можна оцінити відповідність результату трансформації тим цілям, які були визначені на початку втілення інноваційних перетворень. Зазначені компоненти формують механізм забезпечення, що є також структурною складовою інноваційного механізму.

При цьому слід враховувати, що і цілі, і процедури в системі механізму діагностики, і усі компоненти в механізмі забезпечення, і якість процесу трансформації залежать від тих рішень, що приймаються на різних рівнях ієрархічної структури підприємства відповідальними особами. Тому, на наш погляд, доцільно виокремити механізм впливу як елемент інноваційного механізму розвитку підприємства, який передбачає процедури прийняття управлінських рішень, а особливо щодо таких процесів, які здатні суттєво вплинути на процес розвитку підприємства, а саме: стимулювання, регулювання та контролювання.

Оскільки ми спрямовуємо наші дослідження на вивчення взаємодії промислових підприємств України із зовнішнім ринком, а точніше із світовим ринком, виходячи з того, що саме в умовах світового ринку доцільно розглядати функціонування підприємства як елементарної господарської одиниці, яка формує і визначає свій обсяг пропозиції під впливом різноманітних ринкових параметрів, слід виділити окремо механізм взаємодії в структурі інноваційного механізму. Цей елемент забезпечує реалізацію можливостей підприємства на зовнішньому ринку, а також сприятиме залученню перспективного досвіду із зовнішнього ринку. В даному контексті варто зосередити увагу на інструменти забезпечення указаних напрямів взаємодії підприємства із зовнішнім ринком: стратегія зовнішньоекономічної діяльності підприємства, зокрема експортна стратегія підприємства, міжнародний трансфер технологій, стратегія збуту на зовнішньому ринку тощо.

Висновок. Отже, у результаті проведеного дослідження нами було визначено основні системно-структурні засади для формування інноваційного механізму розвитку промислового підприємства з урахуванням особливостей його взаємодії із світовим ринком. Розроблена концептуальна схема інноваційного механізму охоплює підсистему цілепокладання, об'єкт та суб'єкт інноваційного управління, підкреслює доцільність визначення передумов формування інноваційного механізму, а також принципів його формування, оцінювання середовища розвитку на глобальному та національному рівнях, виокремлення елементів інноваційного механізму, через які відбувається злагоджене функціонування інноваційного механізму промислового підприємства.

Наукова новина представленого дослідження полягає у визначенні структури інноваційного механізму розвитку промислового підприємства, яка охоплює п'ять основних компонентів: 1) механізм діагностики; 2) механізм впливу; 3) механізм забезпечення; 4) механізм трансформації; 5) механізм взаємодії. Такий підхід до структурування інноваційного механізму надасть можливість забезпечити ефективну системну взаємодію між функціональними підсистемами промислового підприємства з метою забезпечення його інноваційного розвитку у контексті функціонування у світовій економічній системі.

Перелік посилань.

1. Колоколов В. А. Инновационные механизмы функционирования предпринимательских структур [Електронний ресурс] / В. А. Колоколов // Менеджмент в России и за рубежом. – №1. – 2002. – Режим доступу: <http://www.cfin.ru/press/management/2002-1/08.shtml>
2. **Рогоза М. Є.** Стратегічний інноваційний розвиток підприємств: моделі та механізми: монографія [Монографія] / М. Є. Рогоза, К. Ю. Вергал; ВНЗ Укоопспілки «Полтав. ун-т економіки і торгівлі». – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2011. – 138 с.
3. Федулова Л. І. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика [Монографія] / Федулова Л. І., Александрова В. П., Бажал Ю. М., Данько М. С. [НАН України; Інститут економічного прогнозування / Л.І. Федулова (ред.)]. – К.: Основа, 2005. – 550 с.
4. Шeko, П. Инновационный хозяйственный механизм [Електронний ресурс] / П. Шeko // Проблемы теории и практики управления. – № 2. – 1999. – Режим доступу: <http://uptp.ru/pages/content.php?Lang=RU&Mo=2&Year=1999>
5. Владыкин А. А. Принципы формирования инновационного механизма управления предприятием: системный подход [Електронний ресурс] / А. А. Владыкин // Управление экономическими системами. – №12. – 2012. – Режим доступу: <http://uecs.ru/marketing/item/1733-2012-12-03-06-56-37>.
6. Желтенков А. В. Формирование инновационного механизма развития системы управления промышленной организацией [Електронний ресурс] // Вестник Московского государственного областного университета (Электронный журнал). – № 4. – 2011. – с.158-162. – Режим доступу: <http://vestnik-mqou.ru/Articles/Doc/142>
7. Платонова И. В., Горковенко Е. В. Содержание компонентов инновационного механизма предприятия [Текст] / И. В. Платонова, Е. В. Горковенко // Инновационный вестник регион. - № 1. – 2010. – С. 60-63.
8. Дунська А.Р. Передумови формування інноваційного механізму розвитку промислових підприємств [Текст] / А.Р. Дунська // Бізнесінформ. – № 11. – 2012. – С. 63-67.
9. Дунська А. Р. Формування інноваційного механізму розвитку підприємства в умовах інформаційного суспільства та економіки знань [Текст] / А. Р. Дунська // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». Випуск 2 (39). Частина 1. – Ужгород, 2013. – С.87-92.
10. Дунська А. Р. Концептуальна схема побудови інноваційного механізму розвитку промислового підприємства [Текст] / А. Р. Дунська // Технологический аудит и резервы производства — № 3/3(17), 2014. – С. 27-31.
11. Grossi. Promoting innovation in big business // Long range planning. 1990. V 23. №1. P. 41 – 52.

Стаття надійшла: 22.10.2015 р.

Рецензент: д.е.н., доц. Горовий Д.А.

